

Bryssel 9.12.2021
COM(2021) 761 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**Paremmat työolot vahvemmassa sosiaalisessa Euroopassa: digitalisaation
hyödyntäminen huomisen työelämässä**

1. Johdanto

Digitalisaatio tekee mahdolliseksi innovatiiviset palvelut, uudenlaiset liiketoimintamallit ja työn järjestämisen uudella tavalla. Digitalisaatio verkottaa maailman, vauhdittaa kansainvälistä yhteistyötä ja sujuvoittaa organisaatioiden toimintaa ja työntekijöiden hallintaa. Sen käyttövoimana ovat suuret datamäärät ja tekoälyn kaltaiset tehokkaat teknologiat.

Uuden teknologian avulla voidaan automatisoida suuri osa arkisesta hallinnollisesta työstä ja rutiinitehtävistä, joihin työntekijät ennen käyttivät tuntikausia. Tulevaisuudessa he voivat keskittyä luovempiin, analyttisempiin ja strategisempiin tehtäviin, jotka tuottavat organisaatiolle kilpailuetua. Digitalisaatio tekee etätyöstä ja hybridityöstä mahdollisia vaihtoehtoja yhä useammille yrityksille, jolloin työ voidaan organisoida joustavammin ja tuottavuus paranee, ja samalla edistetään EU:n ympäristösitoumusten toteutumista. Työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla työvoiman kysyntä ja tarjonta voivat kohdata tehokkaasti, mikä luo uusia mahdollisuuksia asiakkaille, työntekijöille ja itsenäisille ammatinharjoittajille.

Mahdollisuuksien lisäksi digitalisaatioon liittyy myös haasteita. EU:n työolot kuuluvat maailman parhaisiin. Euroopan sosiaaliseen malliin kuuluvat vähimmäisvaatimukset, jotka koskevat niin työaika, työterveyttä ja -turvallisuutta, sosiaaliturvaa kuin henkilöiden yhdenvertaista kohtelua (mukaan lukien miesten ja naisten tasa-arvoinen palkkaus). Digitalisaatio vaikuttaa kuitenkin työmarkkinoihin tavoilla, jotka asettavat tämän mallin kyseenalaiseksi. Työn organisoinnin uudet muodot eivät automaattisesti tarkoita, että syntyvät työpaikat olisivat laadukkaita.

Euroopan sosiaalisen markkinatalouden pohjana olevia periaatteita ei saisikaan pitää itsestäänselvyyksinä, vaan niitä olisi suojeltava. Yhä heikompaan asemaan joutuvien joukossa on paljon niitä, jotka työskentelevät työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta ja kärsivät epävarmoista työoloista. Alustatyön ja muiden työn uusien organisointitapojen vuoksi on entistä vaikeampaa luokitella henkilöitä työntekijöiksi tai itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi. Seurauksena on tilanne, jossa joiltakin ihmisiltä evätään epäoikeudenmukaisesti työntekijän aseman mukanaan tuomat oikeudet ja suojelun taso, kun taas toiset eivät voi todellisuudessa nauttia itsenäisen ammatinharjoittajan asemaan liittyvästä itsemääräämisoikeudesta. Algoritmeihin perustuvien välineiden yleistymisen työelämässä nostaa esiin kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi valvontaan, datan käyttöön, tasa-arvoon ja syrjintään (esimerkkinä sukupuolittuneet käytännöt algoritmeihin perustuvien välineiden suunnittelussa) sekä algoritmijohtamiseen.

Puheenjohtajansa Ursula von der Leyenin sitoumuksen¹ perusteella komissio ehdottaa toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on parantaa työoloja alustatyössä.

Toukokuussa 2021 järjestetyssä Porton sosiaalialan huippukokouksessa EU:n johtajat ilmaisivat olevansa edelleen sitoutuneita Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toteuttamiseen. Alustatyötä koskeva paketti yhdessä tekoälyä² ja digitaitoja³ koskevien

¹ Poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle 2019–2024 – ”Kunnianhimoisempi unioni: ohjelma Euroopalle”. Saatavilla [verkossa](#).

² COM/2021/206 final. Saatavilla [verkossa](#).

³ Euroopan osaamisohjelma. Saatavilla [verkossa](#).

komission aloitteiden kanssa on keskeinen osa visiotamme siitä, millainen digiajan sosiaalisen Euroopan tulee olla⁴. Tämä visio on kirjattu Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin ja siihen liittyvään toimintasuunnitelmaan. Vision mukaan tulevaisuudessa digitaalinen talous kehittyy kestäväällä tavalla ja täyttää antamansa lupaukset, ja uusista liiketoimintamalleista syntyy uusia, entistä laadukkaampia työpaikkoja, jotka auttavat ylläpitämään korkeita sosiaalisia normeja.

2. Alustatyö – Miksi EU:n toimia tarvitaan

Alustatyö edustaa jatkuvassa muutoksessa olevaa työelämää. Alustatyön ansiosta monet voivat ansaita elantonsa tai saada lisätuloja, myös henkilöt, joilla on muuten vaikeuksia päästä työmarkkinoille, kuten matalapalkkaiset, naiset, nuoret, vammaiset henkilöt, maahanmuuttajat tai rodulliseen tai etniseen vähemmistöön kuuluvat henkilöt. Alustatyö antaa mahdollisuuksia kerätä asiakaskuntaa tai laajentaa sitä, toisinaan jopa yli rajojen. Alustatyön kautta yritykset tavoittavat kuluttajia entistä laajemmin, saavat mahdollisuuksia monipuolistaa tulonlähteitään ja kehittää uusia liiketoiminta-alueita, mikä auttaa niitä kasvamaan. Kuluttajille tämä tarkoittaa muutoin vaikeasti hankittavien tuotteiden ja palveluiden saatavuuden paranemista sekä palveluvalikoiman monipuolistumista.

Digitaalisiin alustoihin perustuva talous kasvaa nopeasti. Vuosina 2016–2020 liikevaihto lähes viisinkertaistui arviolta kolmesta miljardista eurosta noin 14 miljardiin euroon.⁵ Liikevaihto saattaa olla todellisuudessa tätäkin suurempi, sillä toisessa tutkimuksessa summaksi arvioitiin 20,3 miljardia euroa.⁶ Tällä hetkellä työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta tekee töitä yli 28 miljoonaa EU:ssa asuvaa henkilöä, ja vuonna 2025 määrän uskotaan kasvaneen jo 43 miljoonaan.

Alustatyö vaihtelee luonteeltaan suuresti. Työtä välittäviä digitaalisia alustoja toimii lukuisilla talouden aloilla. Kirjo ulottuu kaikkein näkyvimmistä paikan päällä tarjottavista palveluista, kuten kyyti- ja toimituspalveluista ja kotitaloustyöstä, mikrotöiden, kuten tekoälyn kouluttamisen tai tietojen kirjaamisen, kautta korkeaa ammattitaitoa vaativiin luovan tai erikoisalan työtehtäviin, kuten käännöstöihin tai tietoteknisten järjestelmien kehitykseen tai rakennesuunnitteluun. Työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla myös työn organisointitavat vaihtelevat, jolloin niiden kautta työskentelevillä henkilöillä on vaihtelevassa määrin itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta. Toisille alustatyö on päätoimi, toisille taas lisätulojen lähde. Jos halutaan, että kaikki saavat alustatyön uusista mahdollisuuksista mahdollisimman paljon hyötyä, työtä välittävien digitaalisten alustojen toiminnalle koko EU:ssa tarvitaan selkeä oikeudellinen kehys.

Alustatalouden viimeaikainen kehitys on kuitenkin tuonut alustojen kautta työskenteleville myös uusia haasteita. Ne vaihtelevat esimerkiksi sopimusjärjestelyjen

⁴ Tähän visioon kuuluu myös komission työ, joka liittyy Euroopan parlamentin mietintöön oikeudesta olla tavoittamattomissa (Euroopan parlamentin päätöslauselma 21. tammikuuta 2021 suosituksista komissiolle oikeudesta olla tavoittamattomissa (2019/2181(INL))). Saatavilla [verkossa](#).

⁵ De Groen W., Kilhoffer Z., Westhoff L., Postica D. ja Shamsfakhr F. (2021). Digital Labour Platforms in the EU: Mapping and Business Models. Centre for European Policy Studiesin (CEPS) työllisyys-, sosiaali- ja osallisuusasioiden pääosastolle palvelusopimuksen VC/2020/0360 puitteissa laatima tutkimus. Saatavilla [verkossa](#). Tutkimus perustuu 516 alustaa käsittävästä tietokannasta poimittuun 52 havainnon otokseen.

⁶ PPMI (2021). Alustatyön työolojen parantamista koskevan EU:n aloitteen vaikutustenarvioinnin tueksi laadittu tutkimus. Saatavilla [verkossa](#).

läpinäkyvyyden ja ennakoitavuuden puutteesta terveys- ja turvallisuushaasteisiin, ammattiaseman virheelliseen luokitteluun tai ongelmiin sosiaaliturvan piiriin pääsyssä.

Työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevien henkilöiden ammattiasemaa on selkeytettävä. On arvioitu, että yhdeksän kymmenestä EU:ssa toimivasta työtä välittävästä digitaalisesta alustasta luokittelee alustan kautta työskentelevät henkilöt itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi. Monilla onkin työssään todellista itsemääräämisoikeutta, ja he arvostavat työtä välittävien digitaalisten alustojen tarjoamaa joustavuutta ja asiakkaiden helppoa tavoittamista. Toiset kuitenkin kokevat, että he ovat alisteisessa asemassa alustaan nähden, joka käyttää heihin määräysvaltaa esimerkiksi palkkatason, työajan järjestämisen ja muiden työoloihin liittyvien seikkojen osalta. Näissä tapauksissa ei kaikin ajoin ole selvää, onko henkilöiden ammattiasema oikein määritelty. Ammattiaseman perusteena olisi oltava työsuhdetta kuvaavat tosiseikat riippumatta siitä, onko solmittu kirjallista sopimusta tai mitkä sen ehdot ovat. Ammattiasema vaikuttaa työtä välittävien digitaalisten alustojen velvollisuuksiin ja niiden kautta työskenteleville henkilöille myönnettäviin oikeuksiin. Ihmisillä saattaa olla erilaisia toiveita sen osalta, kuinka paljon he haluavat itsemääräämisoikeutta, joustomahdollisuuksia ja suojelua. Siksi onkin tärkeää, ettei heidän ammattiasemastaan vallitse oikeudellista epävarmuutta, jolloin valinnat voidaan tehdä tietoisesti ja vapaaehtoisesti.

Algoritmijohtamisen käytäntöjen omaksuminen työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla tuo mukanaan erityisiä haasteita. Algoritmijohtamisella tarkoitetaan algoritmien eli automatisoitujen järjestelmien hyödyntämistä esimiestehtävien, kuten työn seurannan ja arvioinnin, apuna tai jopa korvaajana. Algoritmijohtamista käytetään muuallakin kuin alustataloudessa. Automatisoitujen järjestelmien käyttötavat lisääntyvät kaikkialla työmarkkinoilla: niitä käytetään niin työaikojen, vuorojen ja tuntien perusseurantaan kuin monimutkaisemmissa esimerkiksi tehtävänjakoon ja palkanlaskentaan liittyvissä sovelluskohteissa.

Algoritmijohtaminen on työtä välittävien digitaalisten alustojen liiketoimintamallin olennainen osa, millä voi olla merkittävä vaikutus työoloihin. Algoritmijohtamisessa inhimillisen valvonnan puutteeseen vetoamalla voidaan myös piilottaa selvän alisteisen aseman olemassaolo. Henkilöä voidaan pitää itsenäisenä ammatinharjoittajana, jolloin hänellä ei ole työntekijän asemaan liittyviä oikeuksia, vaikka todellisuudessa algoritmeja käyttämällä harjoitettu määräysvalta vie häneltä itsemääräämisoikeuden, joka aidosti itsenäisellä ammatinharjoittajalla on. Niissäkin tilanteissa, joissa ammattiasema on määritelty oikein, algoritmit voivat ratkaisevalla tavalla päättää, mitä tehtäviä eli paljonko ansioita aidosti itsenäinen ammatinharjoittaja saa. Algoritmijohtamisen ja alustatyön työolojen läheinen yhteys edellyttää välittömiä ja kohdennettuja poliittisia toimia.

Sääntöjen noudattamisen valvontaan, jäljitettävyyteen ja avoimuuteen liittyvät kysymykset, myös rajat ylittävissä tilanteissa, voivat osaltaan heikentää työoloja ja pääsyä sosiaaliturvan piiriin. Kansallisilla viranomaisilla on vaikeuksia saada tietoja työtä välittävistä digitaalisista alustoista ja niiden kautta työskentelevistä henkilöistä, esimerkiksi säännöllisesti alustatyötä tekevien henkilöiden lukumäärästä ja sopimus- tai ammattiasemasta tai alustan käyttöehdoista. Jäljitettävyysongelmalla on merkitystä etenkin silloin, kun työtä välittävä digitaalinen alusta toimii useissa jäsenvaltioissa, jolloin ei ole selvää, kuka alustatyön tekee ja missä.

Työolojen parantamisessa avainasemassa ovat työehtosopimukset ja niistä käytävät neuvottelut. Alustatyön kyseessä ollessa työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua käydään kuitenkin erittäin vähän. Alustatyön tekemisen tavat rajoittavat jossain määrin mahdollisuuksia kollektiiviselle edustukselle ja järjestäytymiselle. Fyysistä työpaikkaa ei useinkaan ole, jolloin työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevät henkilöt eivät ole juurikaan tekemisissä toistensa kanssa, etenkin järjestäytyneesti. Usein he eivät edes tunne toisia saman alustan kautta työskenteleviä eivätkä tiedä, miten heihin saisi yhteyden. Itsenäisten ammatinharjoittajien kollektiivisen neuvotteluoikeuden tiellä on lisäksi EU:n kilpailulainsäädännön nykyinen tulkinta, sillä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 1 kohdassa kielletään sellaiset yritysten väliset sopimukset, jotka rajoittavat kilpailua. Itsenäiset ammatinharjoittajat katsotaan EU:n kilpailulainsäädännössä yleensä yrityksiä, mikä tarkoittaa, etteivät työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevät henkilöt yleensä voi neuvotella kollektiivisesti työolojensa parantamisesta ilman riskiä EU:n kilpailuoikeuden rikkomisesta.

Komission pyrkimys vastata näihin haasteisiin ei ala nollasta. Useat Euroopan tason voimassa olevat säädökset tai säädösehdotukset ovat erittäin merkityksellisiä alustatyön kannalta. Näihin kuuluvat koko EU:n työmarkkinalainsäädäntö ja yhdenvertaista kohtelua koskeva lainsäädäntö sekä sisämarkkinoita koskevat välineet, kuten yleinen tietosuoja-asetus⁷, jolla varmistetaan henkilötietojen vahva suoja koko unionissa, verkkoalustojen ja niiden yrityskäyttäjien välisistä suhteista annettu asetus⁸ sekä ehdotettu tekoälysäädös. Edellä mainittujen erityishaasteiden vuoksi tarvitaan kuitenkin lisää kohdennettuja toimenpiteitä.

EU:n lainsäätäjät tunnistavat EU:n tason toimien välttämättömyyden. Euroopan parlamentti on kehottanut EU:ta suhtautumaan päättäväisesti alustatyön haasteiden ratkaisemiseen. Parlamentti on hyväksynyt valiokunta-aloitteisen mietinnön⁹, jossa kehoitetaan ehkäisemään tehokkailla toimenpiteillä työntekijäasemaa koskevan virheellisen luokittelun riskiä sekä tarttumaan haasteisiin, joita algoritmijohtaminen alustatyössä aiheuttaa. Jäsenvaltiot tunnustavat¹⁰ myös tarpeen vahvistaa työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevien henkilöiden oikeuksista ja velvollisuuksista vallitsevaa oikeusvarmuutta ja nostavat näiden henkilöiden ammattiaseman epäselvyyden keskeiseksi ongelmaksi. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea¹¹ ja alueiden komitea¹² ovat myös vaatineet alustatyötä koskevia erityisiä toimia.

Komissio on kuullut työmarkkinaosapuolia ja asiaankuuluvia sidosryhmiä. Ammattiliitot ja työnantajajärjestöt ovat yleisesti ottaen yhtä mieltä komission määrittelemistä yleisistä tavoitteista ja tarpeesta ryhtyä edistämään niitä. Työntekijöiden edustajat ovat vaatineet, että ammattiaseman virheelliseen luokitteluun puututaan kunnianhimoisilla toimenpiteillä, ja ne

⁷ Asetus (EU) 2016/679. Saatavilla [verkossa](#).

⁸ Asetus (EU) 2019/1150. Saatavilla [verkossa](#).

⁹ Euroopan parlamentin mietintö oikeudenmukaisista työoloista, oikeuksista ja sosiaalisesta suojelusta alustatalouden työntekijöille – digitaaliseen kehitykseen liittyvät työllisyyden uudet muodot. [2019/2186\(INI\)](#). Saatavilla [verkossa](#).

¹⁰ Työllisyys- ja sosiaaliasioiden neuvostossa 3. joulukuuta 2020 käyty keskustelu alustatyöstä. Tärkeimmät tulokset ovat saatavilla [verkossa](#).

¹¹ ETSK:n lausunto: Oikeudenmukainen työ alustataloudessa (puheenjohtajavaltio Saksan pyytämä valmisteleva lausunto). Saatavilla [verkossa](#).

¹² Alueiden komitean lausunto: Digitaalisilla alustoilla tehtävä työ – paikallisia ja alueellisia sääntelykysymyksiä. Saatavilla [verkossa](#).

haluavat aloittaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun algoritmijohtamiseen liittyvistä kysymyksistä. Elinkeinoelämän järjestöt ovat varoittaneet, ettei yksi ratkaisu välttämättä sovi kaikille, ja painottaneet tarvetta käyttää toimien pohjana nykyisiä ja tulevia EU:n aloitteita. Komissio on myös käynyt laajoja keskusteluja niiden kanssa, jotka ovat alustatalouden kanssa välittömimmin tekemisissä, eli työtä välittävät digitaaliset alustat ja niiden kautta työskentelevät henkilöt. Alustayritykset toivovat selkeämpiä sääntöjä ja mahdollistavaa kehystä, jolla varmistetaan oikeudenmukaisuus ilman, että innovaatioita tukahdutetaan tai työpaikkojen syntymistä estetään. Työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevät ovat korostaneet, että he arvostavat alustatyön tarjoamaa joustavuutta ja mahdollisuuksia, mutta samalla he toivovat sosiaalisten oikeuksiensa kunnioittamista ja vahvistamista.

Tässä paketissa ehdotettavat toimenpiteet perustuvat edellä esitettyihin analyysihin ja keskusteluihin. Toimenpiteitä ovat esimerkiksi seuraavat:

- **ehdotus direktiiviksi** työolojen parantamisesta alustatyössä,
- **ehdotus suuntaviivoiksi** siitä, miten EU:n kilpailulainsäädäntöä olisi sovellettava myös työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevien yksinyrittäjien työehtoja koskeviin työehtosopimuksiin,
- **kehotukset kansallisille viranomaisille, työmarkkinaosapuolille ja kaikille asiaankuuluville sidosryhmille** ryhtyä parantamaan työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevien työoloja.

Komissio aikoo ehdottaa useita tehokkaita keinoja, joilla työoloja voidaan parantaa alustatyössä, myös EU:ssa toimivien työtä välittävien digitaalisten alustojen kestävä kasvun edellytyksiä tukevalla tavalla. **Ehdotetussa direktiivissä esitetään toimenpiteitä, joilla torjutaan ammattiaseman mahdollisen virheluokittelun riskiä alustatyössä.** Direktiivillä puututaan myös haasteisiin, jotka liittyvät alustatyön algoritmijohtamiseen sekä läpinäkyvyyteen ja jäljitettävyyteen. **Suuntaviivaehdotuksella pyritään varmistamaan, ettei kilpailulainsäädännöllä estetä heikossa asemassa olevien yksinyrittäjien palkasta ja muista työoloista käytäviä kollektiivisia neuvotteluja.**

EU:n tason toimenpiteitä on täydennettävä muiden aiheeseen liittyvien toimijoiden työllä. Komissio tukee ja seuraa direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä ja varmistaa, että jäsenvaltiot panevat direktiivin täytäntöön ja soveltavat sitä asianmukaisesti. Alustatyön oikeudenmukaisuutta on kuitenkin edistettävä myös muilla toimenpiteillä. Sen vuoksi komissio kehottaa tässä tiedonannossa jäsenvaltioita, työtä välittäviä digitaalisia alustoja ja työmarkkinaosapuolia yhteistyöhön, jotta direktiiviehdotusta ja suuntaviivaluonnosta saataisiin vielä vahvistettua ja täydennettyä.

3. Alustatyötä koskevat EU:n toimet – Mikä merkitys on sillä, että työtä välittävän digitaalisen alustan kautta työskentelevä henkilö luokitellaan uudelleen työntekijäksi?

Työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelee noin 28 miljoonaa henkilöä, joista useimmat ovat aidosti itsenäisiä ammatinharjoittajia. Jopa 5,5 miljoonaa henkilöä

voi kuitenkin olla vain näennäisesti itsenäisiä ammatinharjoittajia.¹³ Tämä tarkoittaa sitä, että kun henkilö työskentelee työtä välittävän digitaalisen alustan kautta, alustan kanssa tehdyssä sopimuksessa henkilön ilmoitetaan olevan itsenäinen ammatinharjoittaja, mutta todellisuudessa häntä valvotaan ja häneen käytetään määräysvaltaa tavalla, joka on työntekijän asemalle ominainen. Tällaisten henkilöiden tilanne saattaa olla erityisen epävarma. Ammattiaseman luokittelun riitauttaminen tarkoittaa, että henkilön on vietävä asia tuomioistuimeen ja todistettava, että sopimuksessa oleva ammattiaseman kuvaus ei pidä paikkaansa. Tehtävä ei ole helppo, sillä se kysyy aikaa ja rahaa, ja on erityisen haastava heikossa työmarkkina-asemassa oleville, kuten maahanmuuttajataustaisille, matalapalkkaisille tai nuorille työntekijöille. Työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevien henkilöiden ammattiasemasta on tähän mennessä annettu yli 100 tuomioistuimen päätöstä ja 15 hallinnollista päätöstä.¹⁴ Useimmissa tuomioissa on vahvistettu, että henkilöt on luokiteltu virheellisesti itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi ja että heitä olisi tosiasiaassa pidettävä työntekijöinä.¹⁵

Työntekijän asema avaa mahdollisuuden nauttia työntekijöiden oikeuksista ja sosiaalisista oikeuksista. Näennäisesti itsenäisten ammatinharjoittajien virheellisen luokittelun vuoksi heiltä evätään oikeudet, joista he pääsisivät osallisiksi, jos heidät olisi luokiteltu työntekijöiksi. Näitä oikeuksia ovat esimerkiksi oikeus vähimmäispalkkaan (jos sellaisesta on säädetty), työehtosopimusneuvottelujen käymiseen, asiallisiin työaikoihin, työterveyshuoltoon ja työturvallisuuden suojeluun, sukupuolten väliseen palkkatasa-arvoon, palkallisiin lomiin sekä sosiaaliturvaan, kuten työtapaturmavakuutukseen, työttömyys- ja sairausetuuksiin sekä vanhuuseläkkeen kerryttämiseen. Virheellinen luokittelu on paitsi yksittäisten työntekijöiden kannalta epäoikeudenmukaista, myös mahdollisesti haitallista koko yhteiskunnalle.

Sen vuoksi **yksi direktiiviehdotuksen keskeisistä kohdista koskee ammattiasemasta tehtävää kumottavissa olevaa olettaa.** Tätä olettaa sovelletaan kaikkiin työtä välittäviin digitaalisiin alustoihin, joilla on määräysvaltaa alustan kautta työskenteleviin henkilöihin. Ehdotukseen sisältyy joukko kriteerejä, joiden perusteella määräysvallan ja siihen liittyvän alisteisen aseman olemassaolo todetaan, mikä lisää oikeusvarmuutta EU:n tasolla. Ehdotukseen on kirjattu jäsenvaltioita koskevia velvoitteita varmistaa erilaisilla toimenpiteillä, että olettaa sovelletaan käytännössä ja sen noudattamista valvotaan, mutta että se voidaan myös kumota. **On arvioitu, että kaikkiaan 5,5 miljoonasta ammattiasemansa osalta mahdollisesti virheellisesti luokitellusta henkilöstä 1,7–4,1 miljoonaa saatetaan ehdotetun direktiivin johdosta luokitella uudelleen työntekijöiksi, jolloin he pääsevät työlainsäädännön mukaisten suojatoimien piiriin ja ovat paremmin turvassa erilaisilta sosiaalisilta riskeiltä** (ks. jäljempänä oleva tekstilaatikko). Vaikka henkilön ammattiasema ei muuttuisi, hänen sopimusehtojaan saatetaan muokata, jotta ne sopisivat paremmin aidosti itsenäisille ammatinharjoittajille.

¹³ SWD(2021)396. Ehdotukseen direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä liittyvän vaikutustenarviointiraportin kohta 2.1 ja liite 5.

¹⁴ Päätökset on annettu Alankomaissa, Belgiassa, Espanjassa, Irlannissa, Italiassa, Ranskassa, Ruotsissa, Saksassa, Suomessa ja Tanskassa. – työlainsäädännön sekä työllisyys- ja työmarkkinapolitiikan eurooppalainen osaamiskeskus (ECE). ”Case Law on the Classification of Platform Workers: Cross-European Comparative Analysis and Tentative Conclusions”, toukokuu 2021. Saatavilla [verkossa](#).

¹⁵ SWD(2021)396. Ehdotukseen direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä liittyvän vaikutustenarviointiraportin liite 10.

Ammattiaseman asianmukainen luokittelu edellyttää tietoa sovellettavista säännöistä ja velvollisuuksista. Työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevät henkilöt eivät aina tiedä, millaisia esimerkiksi työlainsäädäntöön, sosiaaliturvaan ja verotukseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia heillä on. Alustayritykset ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä sääntelyn epävarmuuteen sekä läpinäkyvyyden puutteeseen alustayrityksiin sovellettavissa kansallisissa säännöissä. Jäsenvaltioilla on parhaat edellytykset varmistaa asettamiensa sääntöjen selkeys ja läpinäkyvyys.

Direktiivissä esitettyjen toimenpiteiden täydennykseksi **komissio kehottaa jäsenvaltioita**

- tarjoamaan opastusta ja neuvontaa työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskenteleville ihmisille alustatyöstä johtuvista verotukseen, sosiaaliturvaan ja/tai työlainsäädäntöön liittyvistä velvoitteista
- perustamaan tällaisen neuvonnan antamista varten erillisiä tiedotuskanavia, kuten verkkosivustoja ja puhelinpalveluja
- varmistamaan, että ammattiaseman luokittelua koskevien kansallisten sääntöjen läpinäkyvyyttä jäsenvaltioiden alueella toimivien työtä välittävien digitaalisten alustojen kannalta parannetaan
- helpottamaan pienten ja keskisuurten työtä välittävien digitaalisten alustojen kehitystä esimerkiksi tarjoamalla käyttöön tietokantaohjelmien käyttämiä mallipohjia, joissa on aiheeseen liittyvää ja riittävän kattavaa tietoa sovellettavasta oikeudellisesta kehyksestä.

Työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevät hyötyvät myös uusista suojatoimista algoritmijohtamisen sudenkuoppia vastaan. Itsemääräämisoikeuden puute ja siitä johtuva valvonta alustatyössä voi heikentää valvonnan kohteeksi joutuvien henkilöiden työoloja. Mahdollisia haittoja ovat esimerkiksi psykososiaalinen kuormitus (kun alustojen kautta työskentelevät tuntevat olevansa jatkuvan perusteiltaan epämääräisen seurannan ja arvioinnin kohteena), onnettomuusriski (kun algoritmit kannustavat mahdollisesti vaaralliseen toimintaan esimerkiksi tarjoamalla bonuksia nopeammista toimituksista) ja ongelmat työtehtävien saatavuudessa. Työtä välittävät digitaaliset alustat vaikuttavat näihin haasteisiin omilla sopimusehdoillaan, joissa saatetaan yksipuolisesti määrätä esimerkiksi palkoista, työajoista, riitojenratkaisusta ja asiakaspalveluetiketistä, ja samalla alustat käyttävät teknisiä keinoja ihmisten työn valvontaan ja arviointiin sekä kurinpitotoimien määräämiseen. Seurauksena vastuualueet hämärtyvät, eikä ihmisillä ole keinoja hakea muutosta toisinaan vaikeaselkoisiin, esimerkiksi seuraamuksia tai sopimuksen irtisanomista koskeviin päätöksiin, joista kukaan ei ota vastuuta.

Ehdotetulla direktiivillä otetaan käyttöön uusia algoritmijohtamiseen liittyviä oikeuksia. Näin varmistetaan, että työntekijät ja heidän edustajansa sekä työsuojeluviranomaiset saavat enemmän tietoa automatisoitujen seuranta- ja päätöksentekojärjestelmien käytöstä ja niiden vaikutuksesta työoloihin. Työntekijöiden turvana ovat konkreettiset menettelyt ja oikeussuojakeinot, jos näiden järjestelmien käytön perusteella tehdään jokin heitä koskeva merkittävä päätös (esimerkiksi käyttäjätilin sulkeminen tilapäisesti tai pysyvästi tai jokin muu seurauksiltaan vastaava päätös). Ehdotuksessa kehoitetaan työtä välittäviä digitaalisia alustoja myös kuulemaan työntekijöiden edustajia, jos odotettavissa on algoritmien käyttöönotosta johtuvia merkittäviä muutoksia työn organisoinnissa. Näillä toimilla täsmennetään ja

täydennetään sitä, mitä yleisellä tietosuojasetuksella jo taataan henkilötietojen suojan osalta. Niillä myös täydennetään ehdotetun tekoälysäädöksen määräyksiä ja pyritään antamaan ihmisille enemmän tietoa automatisoiduista järjestelmistä, joita saatetaan käyttää heihin, sekä suojaamaan heitä mahdolliselta syrjinnältä ja ennakkoasenteilta, kun tiedossa on, että algoritmijohtamisen käyttö on vähitellen laajenemassa muuallekin kuin alustatyöhön.

Työmarkkinaosapuolilla on tärkeä rooli. Komissio tukee alustatyötä koskevaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua pyrkimällä kehittämään työmarkkinaosapuolten valmiuksia, jotta ne voivat käynnistää algoritmijohtamista koskevan vuoropuhelun direktiivissä ehdotettujen uusien tiedonsaanti- ja kuulemisoikeuksien nojalla. Alustatyölle on ominaista, ettei ole olemassa yhteistä työpaikkaa, jossa työntekijät voivat tutustua toisiinsa ja keskustella keskenään ja edustajiensa kanssa. Ehdotetussa direktiivissä edellytetäänkin, että työtä välittävät digitaaliset alustat perustavat työn organisointia noudattavia digitaalisia viestintäkanavia, joiden välityksellä alustatyötä tekevät voivat keskustella keskenään ja joiden kautta heidän edustajansa voivat ottaa heihin yhteyttä.

Komissio kehottaa myös

- jäsenvaltioita tukemaan työmarkkinaosapuolia, kun ne pyrkivät tavoittamaan ja edustamaan työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskenteleviä henkilöitä kansallisten käytäntöjen ja perinteiden mukaisesti ja työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta kunnioittaen
- työtä välittäviä digitaalisia alustoja edistämään työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua tukemalla aktiivisesti alustojen kautta työskentelevien henkilöiden kollektiivista edustusta.

Algoritmit muovaavat työntekoa muuallakin kuin työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla ja tekninen kehitys kiihtyy. Komissio seuraa tilannetta edelleen ja harkitsee tarvittaessa lisätoimia. Algoritmijohtamisen säänteleminen alustatyössä on luonteva ensimmäinen askel. Algoritmijohtaminen on työtä välittävien digitaalisten alustojen liiketoimintamallin olennainen osa, ja sillä on keskeinen merkitys alustojen kautta työskentelevien henkilöiden työoloihin. Toisaalta algoritmijohtamisen kirjava hyödyntäminen muuallakin työelämässä tuo esiin haasteita, jotka eivät rajoitu alustatyön erityispiirteisiin. Komissio jatkaakin ilmiön tutkimista ja seuraa tarkasti, onko jatkossa syytä säännellä algoritmien hyödyntämistä myös muualla työelämässä.

Direktiivin vaikutukset alustatyöntekijöihin – Mitä uudet oikeudet tarkoittavat käytännössä?

Jos työn organisointitapa alustalla täyttää kaikissa tilanteissa kaksi direktiivissä mainituista kriteereistä, oletuksena on, että kyseisen alustan kautta työskentelevät ovat työntekijöitä. Alustan odotetaan silloin antavan työntekijöilleen mahdollisuuden nauttia heihin sovellettavista, kyseiseen ammattiasemaan liittyvistä oikeuksista. Jäsenvaltioilla on oltava selkeät menettelyt sen varmistamiseksi, että näin todella tapahtuu. Täten viranomaiset, kuten sosiaali- tai työsuojeluviranomaiset, voivat luottaa oletettaman paikkansapitävyyteen ja valvoa sen noudattamista.

Työntekijäksi luokitellut henkilöt saavat kaikki työntekijöille taatut oikeudet, kuten vähintään kansallista tai alakohtaista vähimmäispalkkaa, jos sellaisesta on säädetty, sekä oikeuden

taattuun lepoaikaan, palkallisiin vapaisiin sekä terveyden ja turvallisuuden suojaan. Työntekijän aseman takaama oikeus sosiaaliturvaan tarkoittaa oikeutta työttömyys- ja sairausetuuksiin ja terveydenhuoltoon, äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaaseen, työkyvyttömyys-, vanhuus- tai leskenetuuksiin sekä työtapaturman sattua tai ammattitaudin ilmetessä maksettaviin etuuksiin. Alustatyöntekijät voivat siis tarpeen vaatiessa luottaa sosiaalisen turvaverkon olemassaoloon.

Alustatyöntekijät saavat myös uusia tai entistä täsmällisempiä oikeuksia, jotka liittyvät algoritmijohtamiseen. Alustatyöntekijät saavat jatkossa paremman käsityksen työtehtävien jakamisen ja hintojen määräytymisen perusteista, jolloin he voivat entistä helpommin myös kyseenalaistaa algoritmien tekemät automatisoidut päätökset ja päästä ratkaisuun ongelmien ilmetessä. Muutoksista siinä, miten algoritmit vaikuttavat työn organisointiin, tulee entistä läpinäkyvämpiä. Entistä tehokkaammilla säännöillä varmistetaan, että henkilötietoja ei kerätä aiheettomasti. Ihmiset, joita työoloihin vaikuttavat automatisoidut päätökset koskevat, voivat riitauttaa tällaiset päätökset. Lisäksi muutoksenhakukeinoihin turvautumisen menettelyitä selkeytetään.

Koska direktiiviehdotuksessa edellytetään, että työtä välittävät digitaaliset alustat perustavat tiedonvaihtokanavia, alustatyöntekijät voivat ottaa toisiinsa yhteyttä ja keskustella työhönsä liittyvistä asioista, mikä parantaa myös kollektiivisen edustuksen mahdollisuuksia.

4. Alustatyötä koskevat EU:n toimet – Mitä ne merkitsevät aidosti itsenäisille ammatinharjoittajille?

EU:n arviolta 28 miljoonasta alustatyöntekijästä 5,5 miljoonan ammattiasema saattaa olla virheellisesti luokiteltu. Loput 22,5 miljoonaa on todennäköisesti luokiteltu oikein joko työntekijöiksi tai itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi, valtaosa heistä itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi.¹⁶ Itsenäiset ammatinharjoittajat arvostavat asemaansa liittyvää joustavuutta ja itsemääräämisoikeutta sekä työtä välittävien digitaalisten alustojen tarjoamia helposti saatavilla olevia työmahdollisuuksia. Itsenäisten ammatinharjoittajien ammattiasemaan ei välttämättä liity samanlaisia ongelmia kuin virheellisesti työntekijöiksi luokitelluilla henkilöillä, mutta myös itsenäiset ammatinharjoittajat voivat kärsiä uusista haasteista, joita algoritmijohtaminen tuottaa heidän riippumattomuudelleen ja sääntelykehykselle, jonka puitteissa he tavallisesti tekevät työtään. **Aitoa itsensä työllistämistä työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla olisikin toisaalta edistettävä, toisaalta varjeltava.**

EU:n kilpailulainsäädännön soveltamista koskevalla suuntaviivaehdotuksella ei estetä kollektiivisia neuvotteluja heikossa asemassa olevien yksinyrittäjien osalta. Suuntaviivoja koskevalla aloitteella, jossa käsitellään tätä ongelmaa yleisesti työelämässä ja jonka soveltamisala ei siis rajoitu työtä välittäviin digitaalisiin alustoihin, pyritään takaamaan oikeusvarmuus siitä, voidaanko EU:n kilpailulainsäädäntöä soveltaa itsenäisten ammatinharjoittajien käymiin työehtosopimusneuvotteluihin. Aloitteen perusteella eräät itsenäiset ammatinharjoittajat, silloin kun he eivät ole kuluttajia, voisivat neuvotella

¹⁶ SWD(2021)396. Ehdotukseen direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä liittyvän vaikutustenarviointiraportin kohta 2.1 ja liite 5.

vastapuolten kanssa kollektiivisesti työoloistaan, esimerkiksi maksettavista korvauksista. Suuntaviivaehdotuksesta järjestetään avoin julkinen kuuleminen, jossa kerätään palautetta asiaan liittyviltä sidosryhmiltä ennen lopullisten suuntaviivojen hyväksymistä.

Ehdotetun direktiivin algoritmijohtamista koskevia toimenpiteitä sovelletaan myös aidosti itsenäisiin ammatinharjoittajiin. Tieto siitä, miten oma toiminta vaikuttaa työtehtävien jakamista koskeviin automatisoituihin päätöksiin, voi vaikuttaa tuleviin työmahdollisuuksiin henkilön ammattiasemasta riippumatta. Algoritmien läpinäkyvyyden parantaminen sekä sen varmistaminen, että merkittävien automatisoitujen päätösten valvonta ja arviointi on ihmisen suorittamaa, ovat sen vuoksi tärkeitä asioita myös aidosti itsenäisille ammatinharjoittajille.

Edellä kuvatut toimenpiteet täydentävät sitä, mitä EU on jo tehnyt itsensä työllistämiseen liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi. Neuvoston suosituksessa sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta¹⁷ kehoitetaan jäsenvaltioita varmistamaan, että työntekijöillä ja itsenäisillä ammatinharjoittajilla on virallinen ja tosiasiallinen mahdollisuus päästä riittävän sosiaalisen suojelun piiriin. Kansalliset täytäntöönpanosuunnitelmat¹⁸ osoittavat, että itsenäisille ammatinharjoittajille virallisesti kuuluvan sosiaaliturvan kattavuudessa on edelleen puutteita. Tämä koskee etenkin työttömyysetuuksien, työtapaturmiin ja ammattitauteihin liittyvien etuuksien sekä isyysetuuksien saatavuutta. Tässä yhteydessä **komissio kannustaa painokkaasti jäsenvaltioita vahvistamaan aidosti itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvaa ja aikoo jatkossakin tukea jäsenvaltioita tässä asiassa. Aidosti itsenäisillä ammatinharjoittajilla on ratkaisevan tärkeä rooli EU:n talouskasvussa, sillä he synnyttävät liiketoimintainnovaatioita ja yrittäjyyttä.**

Neuvoston suosituksella itsenäisten ammatinharjoittajien työturvallisuus- ja työterveysuojelun parantamisesta¹⁹ tuetaan työtapaturmien ja ammattitautien ehkäisyä itsenäisten ammatinharjoittajien keskuudessa. Myös direktiivissä miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltamisesta itsenäisiin ammatinharjoittajiin²⁰ säädetään itsenäisten ammatinharjoittajien erityisistä oikeuksista esimerkiksi äitiysavustuksiin ja suojaan syrjinnältä.

EU:n sisämarkkinalainsäädäntö tarjoaa suojaa myös itsenäisille ammatinharjoittajille. Verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää koskevalla asetuksella²¹ pyritään varmistamaan, että työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskenteleviä itsenäisiä ammatinharjoittajia kohdellaan avoimesti ja oikeudenmukaisesti ja että heillä on käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot riitatapauksissa. Yleisessä tietosuojasetuksessa²² edellytetään, että henkilötietojen käsittely tapahtuu aina lainmukaisesti,

¹⁷ Neuvoston suositus, annettu 8 päivänä marraskuuta 2019 (2019/C 387/01). Saatavilla [verkossa](#). Suositus koskee työttömyys-, sairaus- ja terveydenhuoltoetuuksia, äitiys- ja isyysetuuksia, työkyvyttömyys-, vanhuus- ja leskenetuuksia sekä työtapaturmiin ja ammattitauteihin liittyviä etuuksia.

¹⁸ Jäsenvaltioille suositeltiin, että ne panevat täytäntöön suosituksen periaatteet ja toimittavat vastaavia toimenpiteitä koskevan kansallisen suunnitelman 15. toukokuuta 2021 mennessä. Kansallisiin täytäntöönpanosuunnitelmiin voi tutustua [verkossa](#).

¹⁹ Neuvoston suositus, annettu 18 päivänä helmikuuta 2003 (2003/134/EY). Saatavilla [verkossa](#).

²⁰ Direktiivi (EU) 2010/41.

²¹ Asetus (EU) 2019/1150. Saatavilla [verkossa](#).

²² Asetus (EU) 2016/679. Saatavilla [verkossa](#).

asianmukaisesti ja läpinäkyvästi, ja käsittelytoimien on oltava rajoitettuja siihen, mikä on tarpeen. Yleisellä tietosuoja-asetuksella annetaan myös useita tietosuojaan liittyviä oikeuksia, kuten oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä ja tutustua omiin henkilötietoihinsa, oikeus tietojen oikaisemiseen (mukaan lukien oikeus saada omista tiedoistaan olevat virheet korjattua), oikeus rajoittaa omien henkilötietojen käyttöä, oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen ja oikeus olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka perustuu yksinomaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn, jos tällaisella päätöksellä on oikeusvaikutuksia tai muita merkittävydeltään vastaavia vaikutuksia.

Direktiivin vaikutukset aidosti itsenäisiin ammatinharjoittajiin – Mitä uudet oikeudet tarkoittavat käytännössä?

Epäsuorasti direktiivistä johtuen osa työtä välittävistä digitaalisista alustoista, joilla on nykyisellään jonkinasteista määräysvaltaa alustan kautta työskenteleviin, saattaa muuttaa liiketoimintamalliaan luodakseen edellytykset aidolle itsensäyöllistämislle. Direktiivillä tarjotaan työtä välittävälle digitaaliselle alustalle kannustimia selkeyttää sopimussuhteitaan tarvittaessa entisestään, jotta käy selvästi ilmi, toimiiko alusta itsenäisten ammatinharjoittajien vai työntekijöiden kanssa. Tarvittaessa itsenäiset ammatinharjoittajat saavat myös apua ammattiasemansa määrittämiseen. Direktiivin odotetaan vahvistavan itsenäisten ammatinharjoittajien itsemääräämisoikeutta ja tukevan heidän kykyään hyödyntää yrittäjän aseman luomia mahdollisuuksia, esimerkiksi oman asiakaskunnan hankkimista. Aidosti itsenäisenä ammatinharjoittajana jo toimivat taas saavat säilyttää ammattiasemaansa liittyvät edut.

Algoritmijohtamisen osalta kaikki alustojen kautta työskentelevät itsenäiset ammatinharjoittajat saavat samanklaiset oikeudet kuin työntekijöillä on. Tämä koskee etenkin käytössä olevien automatisoitujen järjestelmien läpinäkyvyyttä sekä algoritmeihin pohjautuvien päätösten tarkistamis- ja muutoksenhakukeinoja. Työtehtävien jakamisen ja tarjoamisen taustalla olevien mekanismien selkeyttäminen lisää itsenäisten ammatinharjoittajien tuloturvaa ja toiminnan ennakoitavuutta heidän kannaltaan.

5. Alustatyötä koskevat EU:n toimet – Mitä ne merkitsevät yrityksille?

Varovaisten arvioiden mukaan EU:ssa toimii yli 500 työtä välittävää digitaalista alustaa. Nämä innovatiiviset yritykset tarjoavat kuluttajien uusiin tarpeisiin vastaavia palveluita, joista mainittakoon etenkin tilauksesta toteutettavat palvelut. Yritykset rakentavat asiakaskuntansa ja kilpailuasemansa usein nopean, tehokkaan ja joustavan palveluiden tuottamisen pohjalta. Ne tuovat EU:n talouteen dynamiikkaa hyödyntämällä digitalisaation tuomia etuja ja voivat toimia vihreän ja digitaalisen siirtymän merkittävänä vipuvoimana. Niiden innovaatiopotentiaalia uhkaa kuitenkin nykyisen sääntelykehyksen pirstaloituminen, mikä vaikeuttaa laajentumista rajojen yli ja estää työtä välittäviä digitaalisia alustoja hyödyntämästä sisämarkkinoiden luomia mittakaavaetuja parhaalla mahdollisella tavalla.

Innovoinnin olisi tapahduttava aidosti kilpailussa ja oikeudenmukaisessa ympäristössä. Kilpailun seurausten olisi oltava myönteisiä kuluttajien valinnanvaran, hintojen alentumisen ja työntekijöiden hyvinvoinnin kannalta, ja tätä varten yritysten olisi kilpailtava tuottavuudellaan ja tarjoamiensa palvelujen laadulla, ei työntekijöiden työoloista tinkimällä. Tällä hetkellä osalla työtä välittävistä digitaalisista alustoista kilpailuetu kuitenkin perustuu

paitsi palveluiden innovatiivisuuteen, myös alhaisiin työvoimakustannuksiin, kun alustat ottavat palvelukseensa itsenäisinä ammatinharjoittajina henkilöitä, joiden pitäisi tosiasiaassa olla työntekijöitä. Virheellinen luokittelu alentaa yrityksen kustannuksia, sillä työntekijöitä palkkaavien yritysten kustannukset ovat keskimäärin 24,5 prosenttia korkeammat verojen ja sosiaaliturvamaksujen takia.²³

Ehdotetulla direktiivillä pyritään varmistamaan työntekijöiden oikeudenmukainen kohtelu sekä yritysten tasapuoliset toimintaedellytykset ja oikeusvarmuus. Ehdotetulla direktiivillä selvennetään sitä, kenet olisi katsottava työntekijäksi ja millaisia velvoitteita työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla on. Näin pystytään välttämään pitkät oikeudenkäynnit ja annetaan työtä välittävälle digitaaliselle alustalle oikeusvarmuus siitä, miten liiketoimintaa voi EU:ssa harjoittaa. Direktiivissä esitetyillä kumottavissa olevalla olettamalla ja työsuhteen olemassaoloa koskevilla kriteereillä varmistetaan, että työtä välittävät digitaaliset alustat, jotka käyttävät näennäisesti itsenäisiä ammatinharjoittajia, noudattavat samoja sääntöjä kuin työntekijöitä palkkaavat alustat ja perinteiset yritykset, eivätkä siis saa perusteetonta kilpailuetua. Ehdotetussa direktiivissä on myös toimenpiteitä, joilla estetään kohtuuttoman rasituksen aiheutuminen pk-yrityksille. EU:n lainsäädäntöä täydennetään jäsenvaltioiden antamilla ohjeilla.

Työtä välittävien digitaalisten alustojen mahdollisuudet toimia aidosti itsenäisten ammatinharjoittajien kanssa eivät juuri muutu. Jos työtä välittävä digitaalinen alusta käyttää itsenäisiä ammatinharjoittajia, heidän sopimusehtojensa olisi oltava sellaiset, että henkilöllä on aitoon itsenäiseen ammatinharjoittamiseen kuuluvaa todellista itsemääräämisoikeutta ja mahdollisuus harjoittaa yrittäjämäistä toimintaa. Tämä ei kuitenkaan poista alustalta mahdollisuutta tarjota eräitä luontoissuorituksia, kuten maksaa lisävuoksumaksuja tai tarjota mahdollisuuksia kouluttautumiseen ja itsensä kehittämiseen. Verkon ulkopuolisessa taloudessa päteviä sääntöjä olisi sovellettava ja niiden noudattamista valvottava myös verkkotaloudessa. Samoja sääntöjä olisi noudatettava kaikkien muidenkin yritysten, myös niiden, jotka ovat työtä välittävien digitaalisten alustojen suoria kilpailijoita samoilla toimialoilla, vaikka ne toimivatkin digitaalisen ympäristön sijaan kivijalkamaailmassa.

Se, että maine- tai arviointijärjestelmässä olevia arvioita ei ole tällä hetkellä mahdollista siirtää toiselle työtä välittävälle digitaaliselle alustalle, estää alustojen välistä kilpailua, koska se vähentää ihmisten halukkuutta ryhtyä työskentelemään vastaperustetun alustan kautta. Sama kilpailun puute näkyy myös usein myös saman alustan kautta työskentelevien ihmisten välisissä suhteissa. Koska henkilöt usein tarjoavat palveluitaan monen työtä välittävän digitaalisen alustan kautta, alustalla annettujen arvioiden siirrettävyys tai mahdollisuus yhteiskäyttöön on merkittävä kysymys, joka vaikuttaa urakehitysmahdollisuuksiin ja mahdollisuuteen kehittää liiketoimintaa. Niin kutsuttu ”lukkiutumiskehitys” estää siirtymistä toiselle työtä välittävälle digitaaliselle alustalle, koska vaarana on, että asiakkaiden arvioiden pohjalta vaivalla rakennettu verkkomaine menetetään. Toisaalta tunnetaan myös ”supertähtivaikutus”, millä tarkoitetaan sitä, että alustan uusien tulokkaiden on vaikeata haastaa kilpailijoidensa vakiintunut asema, koska he eivät voi tuoda mukanaan mahdollisesti muualla saamiaan hyviä arvioita. Tämä suosii vakiintuneita työtä

²³ Eurostat (2021). Palkat ja työvoimakustannukset. Saatavilla [verkossa](#).

välittäviä digitaalisia alustoja, mutta myös saman alustan sisällä niitä, jotka ovat työskennelleet sen kautta pisimpään.

Tästä syystä **komissio tukee käytännesääntöjen laatimista alalle helpottamalla kaikkien asianomaisten osapuolten välistä keskustelua**. Tämä voi tapahtua esimerkiksi antamalla maine- ja arviointijärjestelmien siirrettävyyden varmistamiseen tähtäävälle toimialan itse johtamalle prosessille logistista tukea eli vaikkapa kutsumalla kaikki asianomaiset osapuolet mukaan aihetta käsitteleviin tapahtumiin.

Komissio kehottaa työtä välittäviä digitaalisia alustoja myös

- helpottamaan yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisen, tietojen siirtämistä järjestelmästä toiseen koskevan oikeuden käyttämistä huolehtimalla siirto-oikeuden teknisistä edellytyksistä ja laajentamaan siirtomahdollisuutta myös mainetta koskeviin tietoihin. Keinona tässä voisivat olla toimialavetoiset käytännesäännöt;
- tekemään toimialojen välistä yhteistyötä ja kehittämään yhteisiä tietotekniikkapohjaisia formaatteja ja ratkaisuja, joilla alustatyön läpinäkyvyyttä ja jäljitettävyyttä parannettaisiin entisestään esimerkiksi mainittujen käytännesääntöjen puitteissa.

Ehdotetun direktiivin vaikutukset yrityksiin – Työtä välittävän digitaalisen alustan näkökulma

Työtä välittävien digitaalisten alustojen toimintaan kuuluu usein monikansallisuus, kun ne yhdistävät kaikkialla Euroopassa sijaitsevia työntekijöitä ja asiakkaita. Lainsäädännön hajanaisuuden vuoksi työtä välittävien digitaalisten alustojen on noudatettava monenlaisia kansallisia lakeja ja tuomioistuinpäätöksiä, mikä haittaa niiden laajentumista EU:n markkinoilla.

Ehdotetun direktiivin ansiosta työtä välittävien digitaalisten alustojen oikeusvarmuus ja oikeudellinen selkeys paranevat. Pitkällä aikavälillä tämä vähentää niiden oikeudenkäyntikuluja ja hallinnollista taakkaa. Koska kumottavissa olevan oletaman kriteerit ovat samat koko EU:n tasolla, työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla on entistä suurempi varmuus alustan kautta työskentelevien ammattiasemasta. Tämä helpottaa liiketoiminnan suunnittelua ja auttaa alustoja organisoimaan toimintaansa sekä saamaan luottamusta laajentaa toimintaansa myös rajojen yli ja hyödyntää sisämarkkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia.

Näennäisesti itsenäinen ammatinharjoittaminen antaa joillekin työtä välittävälle digitaalisille alustoille merkittävää ja perusteetonta kilpailuetua sekä perinteisiin yrityksiin että työntekijöitä käyttäviin digitaalisiin alustoihin nähden. Ne työtä välittävät digitaaliset alustat, jotka tällä hetkellä luokittelevat niiden kautta työskentelevät henkilöt oikein, hyötyvät tasapuolisista toimintaedellytyksistä esimerkiksi verojen tai sosiaaliturvamaksujen suorittamisessa. Lyhyellä aikavälillä työtä välittävälle digitaalisille alustoille koituu kuluja työntekijöiden uudelleenluokittelusta, mutta keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä ne myös hyötyvät, kun sääntöjen noudattamisesta aiheutuvat kustannukset alenevat ja oikeusvarmuus paranee. Näennäisesti itsenäisiä ammatinharjoittajia hyödyntävät työtä välittävät digitaaliset alustat joutuvat itse asiassa yhä useammin monissa jäsenvaltioissa maksamaan huomattavia sakkoja ja noudattamaan uudelleenluokitteluun kehottavia määräyksiä.

6. Alustatyötä koskevat EU:n toimet – Mitä ne merkitsevät kansallisille viranomaisille?

Ammattiaseman ja siihen liittyvien verojen ja sosiaaliturvamaksujen selkeys tukee julkisen talouden kestävyttä. Uudelleenluokitteluun tähtäävien toimenpiteiden tuloksena jäsenvaltioiden vero- ja sosiaaliturvamaksutulojen odotetaan kasvavan jopa neljä miljardia euroa.²⁴ Jäsenvaltioiden maksettavaksi kertyy myös vähemmän maksuihin perustumattomia etuuksia, joita viranomaiset saattavat joutua myöntämään turvattomille työntekijöille esimerkiksi puuttuakseen syrjäytymiseen tai kattaakseen terveydenhoidosta aiheutuvia kustannuksia. Ammattiaseman luokitteluksella oikein voi siis olla myönteinen kokonaisvaikutus kaikkiin verovelvollisiin.

Ehdotetun direktiivin säännösten ja voimassaolevan lainsäädännön noudattamisen valvontaan liittyvän kansallisten viranomaisten (kuten työsuojelu-, sosiaaliturva- ja veroviranomaisten) työn helpottamiseksi ehdotetussa direktiivissä on säännöksiä, joilla pyritään takaamaan alustatyön läpinäkyvyys ja jäljitettävyys, myös rajat ylittävissä tilanteissa. Näillä säännöksillä on tarkoitus varmistaa, että työnantajina toimivat työtä välittävät digitaaliset alustat tuntevat velvoitteensa ilmoittaa työ viranomaisille siinä maassa, jossa se tehdään. Ehdotetussa direktiivissä edellytetään, että työtä välittävät digitaaliset alustat antavat työvoima- ja sosiaaliturvaviranomaisten, muiden asiaan liittyvien viranomaisten sekä alustatyötä tekevien henkilöiden edustajien käyttöön tiedot alustojen kautta työskentelevien henkilöiden sopimusehdoista, lukumäärästä ja ammattiasemasta. Tiedot on päivitettävä säännöllisesti, ja niistä voi joutua antamaan selvityksen viranomaisten pyynnöstä.

Lisäksi **komissio aikoo**

- tukea hyvien käytäntöjen jakamista keskinäistä oppimista koskevan ohjelmansa piirissä ja tukea Euroopan työviranomaisen toimia sen toimeksiannon puitteissa;
- tukea jatkossakin jäsenvaltioita tarpeen mukaan sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevien sääntöjen soveltamisessa ja antaa aiheesta ohjeistusta
- investoida jatkossakin Horisontti Eurooppa -puiteohjelman ja muiden EU:n ohjelmien kautta tutkimustyöhön, jossa tarkastellaan innovatiivisia laadukkaan työn muotoja ja tutkitaan työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevien henkilöiden sekä yritysten riskejä ja mahdollisuuksia.

Myös sosiaaliturvan yhteensovittamiseen liittyvää digitalisaatiota koskevaa työtä jatketaan edelleen. **Komissio on käynnistänyt eurooppalaista sosiaaliturvapassia koskevan pilottihankkeen**, jossa pyritään osaltaan vastaamaan sosiaaliturvaoikeuksien siirrettävyyteen liittyviin haasteisiin. Haasteiden tunnistamisessa voitaisiin hyödyntää ehdotettua eurooppalaisen digitaalista identiteettiä (EUeID)²⁵ koskevaa kehystä.

²⁴ SWD(2021)396. Ehdotukseen direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä liittyvän vaikutustenarviointiraportin kohta 6.1 ja liite 5.

²⁵ COM/2021/281 final. Saatavilla [verkossa](#).

Uuden alustatyötä koskevan kehyksen hyödyntämiseksi parhaalla mahdollisella tavalla **komissio kehottaa jäsenvaltioita**

- tukemaan kehyksen noudattamisen valvontaa esimerkiksi julkaisemalla ohjeita tai antamalla viranomaisille koulutusta algoritmijohtamisesta johtuvista haasteista
- noudattamaan sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevia sääntöjä
- kehittämään alustatyötä koskevan tiedon keruuta ja perustamaan kahdenvälisiä kanavia, joiden kautta asiaa koskevaa tietoa voitaisiin jakaa toisten jäsenvaltioiden kanssa.

7. Asia ei koske vain EU:ta

EU näyttää esimerkkiä. Unioni on jo määrännyt maailmanlaajuisesti tahdin monissa keskeisissä kysymyksissä, kuten henkilötietojen suojassa ja tekoälyjärjestelmien sääntelyssä. EU:n urauurtavassa lähestymistavassa ihmiset on tuotu teknologian keskiöön. Tällä paketilla jatketaan samaa linjaa, sillä komissio pyrkii sen avulla olemaan mukana laadukkaan alustatyön tulevien maailmanlaajuisten normien laatimisessa.

Monet työtä välittävät digitaaliset alustat toimivat globaalisti, minkä vuoksi lainkäyttöalueiden välisellä yhteistyöllä on ratkaiseva merkitys. Maailmanlaajuisten normien asettamisella voidaan lisätä työtä välittävien digitaalisten alustojen oikeudellista selkeyttä koko maailmassa ja näin vauhdittaa alustatalouden kestävää kasvua. Osa alustatyön muodoista on luonteeltaan globaaleja, sillä verkossa tapahtuvaa alustatyötä tekevät ihmiset voivat suorittaa heille osoitetut työtehtävät mistä päin maailmaa tahansa. Komissio kannustaakin alustatyön maailmanlaajuisen hallinnointijärjestelmän perustamiseen. Työtä välittävät digitaaliset alustat toimivat useilla lainkäyttöalueilla, ja samaa voidaan odottaa poliittisilta päättäjiltä.

EU tekee yhteistyötä globaalien kumppaneidensa kanssa, jotta alustatyön työoloista saadaan kunnolliset koko maailmassa. Tehtävässä luonteva kumppani on kansainvälinen työjärjestö ILO. Aiheeseen liittyviin aiemmin käytyihin keskusteluihin ja yhteistyöhön perustuen komissio aikoo ehdottaa tapahtumaa, jossa aiheena olisi alustatyötä koskevan maailmanlaajuisen poliittisen ohjelman edistäminen. Digitalisaation ja globalisaation vaikutus työn tulevaisuuteen on ollut keskeisellä sijalla unionin **taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestössä (OECD)** käymissä keskusteluissa. Nyt on sopiva hetki ottaa harppaus eteenpäin alustatyön globaalien haasteiden ratkaisemiseen tähtäävässä EU:n työssä. EU haluaa edistää ihmiskeskeistä, osallistavaa, oikeudenmukaista ja kestävää digitalisaatiota ja työn tulevaisuutta **G7- ja G20-foorumeilla.**

Komissio nostaa alustatyön työolojen parantamisen myös kahdenvälisen neuvotteluiden asialistalle Yhdysvaltojen ja Kanadan kanssa aiemmin käytyjen keskustelujen pohjalta alustatyötä koskevaa kansainvälistä yhteistyötä edistääkseen.

8. Päätelmät

Työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla on tärkeä rooli Euroopan tulevassa taloudessa ja myös vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä. Teknologinen edistys voi kuitenkin olla kestävää vain, jos se tapahtuu nykyisiä sosiaalisia periaatteita kunnioittaen ja Euroopan sosiaalista edistystä koskevan tavoitteen mukaisesti. Tällä paketilla pyritään vastaamaan

haasteisiin, joita alustatyö tuottaa Euroopan sosiaaliselle mallille, sekä varmistamaan edellytykset alustatalouden kestäväälle kehitykselle Euroopassa, jossa sen hyödyistä päästään nauttimaan sitä nopeammin, mitä yhdentyneemmät sisämarkkinat ovat, ja sen haittoja voidaan ehkäistä ja torjua.

Ehdotettujen toimenpiteiden ansiosta entistä useammat työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevät henkilöt pääsevät hyötymään paremmasta tuloturvasta ja toiminnan ennakoitavuudesta, työaika koskevasta suojasta ja turvallisemmasta työympäristöstä. He voivat kerryttää vanhuuseläkettä ja päästä tarpeen tullen tarpeellisen sosiaaliturvan piiriin, eikä heidän enää tarvitse pelätä automatisoitujen järjestelmien tekemiä tai niiden tuella tehtyjä epäreiluja päätöksiä. Aidosti itsenäisinä ammatinharjoittajina pysyvät tai sellaisiksi ryhtyvät saavat mahdollisuuden tehdä itse omia työoloja koskevat valintansa ja hyödyntää alustatyötä keinona rakentaa yrittäjäuraansa.

Lisäksi kaikki työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevät – niin työntekijät kuin itsenäiset ammatinharjoittajat – saavat paremman käsityksen siitä, miten algoritmeja käytetään heidän työnsä johtamiseen, ja pystyvät vaikuttamaan siihen. Työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta tehdystä työstä tulee helpommin jäljitettävää ja avoimempaa myös rajat ylittävissä tilanteissa. Näin kansalliset viranomaiset ja työmarkkinaosapuolet voivat omaksua aktiivisemmän roolin alustataloudessa.

Ehdotetut toimenpiteet edellyttävät sopeutumista niin työtä välittäviltä digitaalisilta alustoilta, työntekijöiltä kuin kansallisilta viranomaisiltakin. Sopeutuminen kuitenkin kannattaa, sillä näin päästään ajan oloon hyödyntämään digitalisaation tuottamia monenlaisia etuja ja varjelemaan eurooppalaista sosiaalista markkinataloutta. Koska EU:n toimintaa ohjaavat eurooppalainen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari, siltä ei puutu keinoja eikä suuntaviivoja, joita pyrkimyksessä onnistuminen edellyttää.